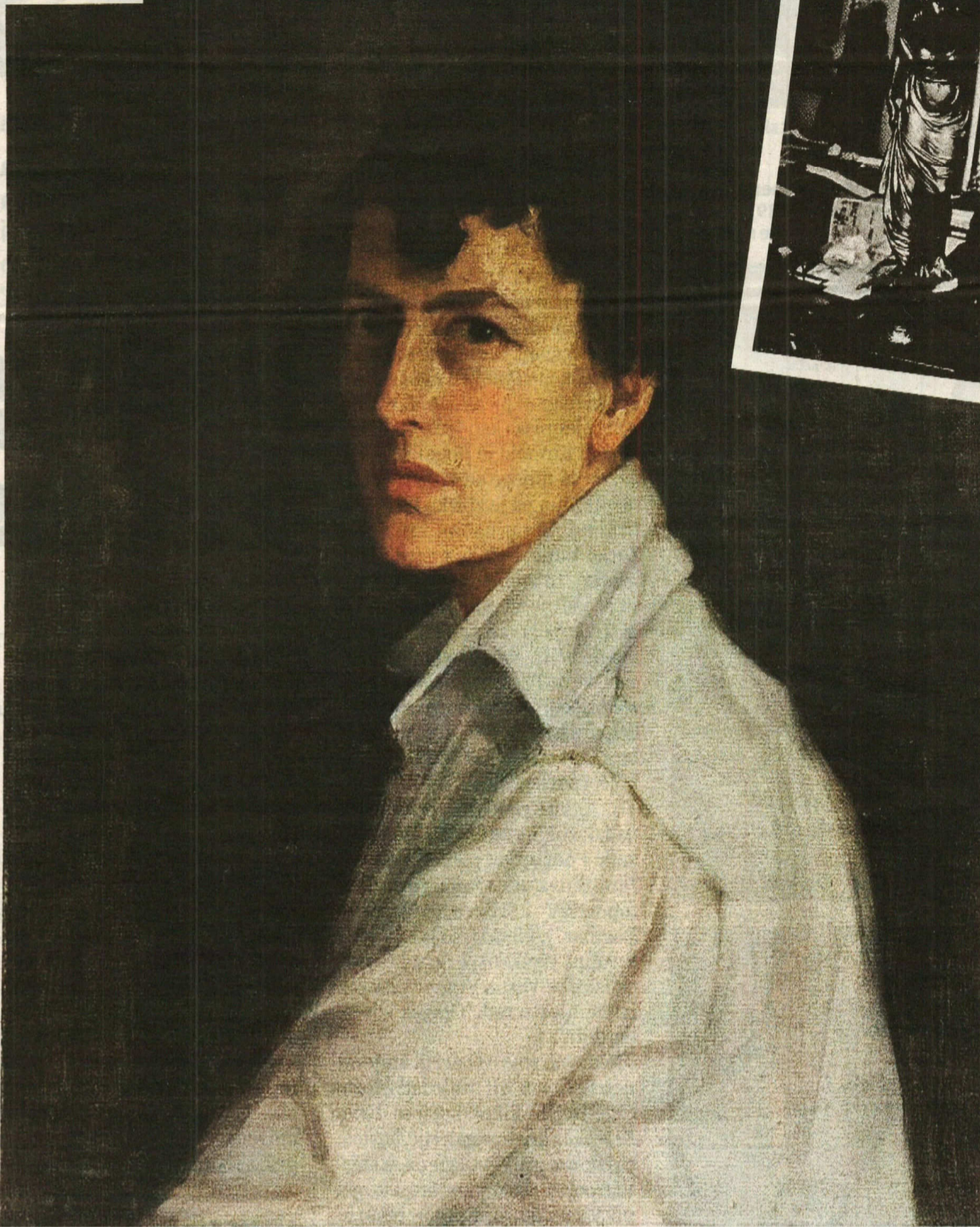

IZLOŽBA Donacija Josipa Kovačića u Muzeju grada Zagreba

Nasta Rojc:
Autoportret u
bijeloj košulji

Kovačić je za života skupio više od četiri tisuće radova. Većina je bila u njegovu stanu u Radićevoj koji je bio od stropa do poda ispunjen umjetninama

Blago kolekcionara koji je sakupljao djela hrvatskih umjetnica

Od ukupno 1045 radova, pokazat će se njih 64, a potpisuju ih 33 slikarice, među kojima Slava Raškaj, Nasta Rojc, Anka Krizmanić i Lina Virant-Crnčić

piše Patricia Kiš

Slučaj je htio da je kolekcionar Josip Kovačić preminuo 27. ožujka, točno mjesec dana prije izložbe koja se otvara u Muzeju grada Zagreba, a posvećena je njegovoj zbirci hrvatskih slikarica rođenih u 19. stoljeću. Gotovo do posljednjeg dana surađivao je na dogovorima u vezi s prezentacijom svoje zbirke.

Izložba odabranih djela iz kolekcije otvara se, dakle, 27. travnja. Kovačićeva donacija sadrži, brojkom, 1045 umjetnina, a preciznije, 406 slika, 557 crteža, 77 grafika i pet blokova za skiciranje, koje potpisuju 33 slikarice, među kojima su Slava Raškaj, Nasta Rojc, Anka Krizmanić, Lina Virant-Crnčić, Jelka Struppi Wolkenberg, Vera Nikolić Podrinska, Cata Dujšin Ribar... Na izložbi će

biti odabrana 64 rada. Također će se izložiti i 60 djela iz kolekcije Kovačić-Mihoćinec, koja čini drugi dio njegove ostavštine. Naime, prema nekim procjenama Josip Kovačić za života je skupio više od 4000 djela. Gotovo sva su, osim donacije MGZ-u, bila u njegovu stanu u Radićevoj ulici, koji je bio od stropa do poda ispunjen umjetninama, toliko ispunjen da se njime bilo teško kretati. Osim djela umjetnica, sakupljao je

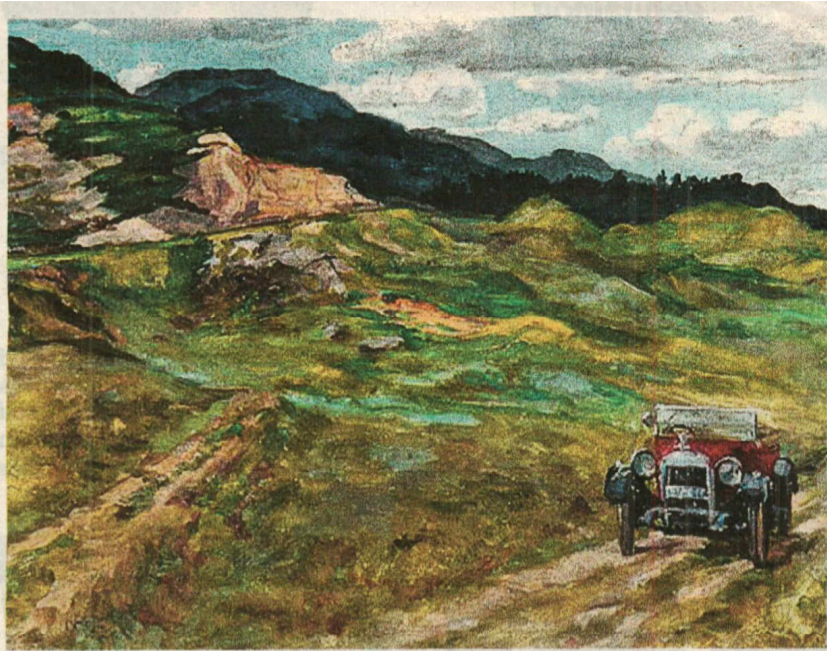
djela njihovih muških kolega, npr. Bogumila Cara i Stjepana Lahovskog, ali i umjetnički namještaj. Kad biste ga upitali, a posjetila sam ga u tom stanu mnogo puta, kolekcionar je znao svaki podatak o svakom od tih djela, bila je to njegova velika strast.

Uz umjetnine, skupio je opsežnu dokumentaciju o pojedinim autorima i, ponajviše, autoricama, dnevnike, školske svjedodžbe i sl., nimalo nebitne podatke, koji uvijek bacaju novo svjetlo na interpretaciju pojedinih autora, i prije svega autorica iz zbirke: životopis je uvijek nužan u tumačenju pojedinog djela.

PROFESOR HRVATSKOG Izložba, dalje, nudi novu mogućnost postavljanja stalnog postava zbirke, barem njezina jedna dijela. Ne može se čak ni tvrditi da nije postojao interes za budući Muzej hrvatskih slikarica, i dugo se pričalo o prostoru u Radićevoj ulici kao o idealnoj lokaciji. Međutim, kako tumači Vesna Vrabec, kustosica MGZ-a i ove izložbe (autorica je Žarka Vujić), od Radićeve se odustalo, "bio je premalen prostor, a i neriješeni imovinsko-pravni odnosi". Sada postoji nova ideja za lokaciju, kako kaže Vesna Vrabec: "Od Grada Zagreba dobili smo na korištenje prostor palače Magdalenić-Jelačić u Demetrovoj ulici, gdje planiramo budući Muzej donacija. Palača je izvana uređena, iznutra ju još čeka rekonstrukcija. Ideja je da tamo svakako bude i dio djela iz Zbirke Josipa Kovačića uz stalnom postavu, kao i djela donacije mehaničkih glazbenih automata Ivana Gerersdorfera, i još nekoliko donacija koje posjedujemo u muzeju".

Interes za žene umjetnice kod Josipa Kovačića krenuo je spontano. Kako je često znao pričati, volio je skupljati umjetnine oduvijek, ali s plaćom profesora hrvatskog jezika u gimnaziji, što je bio, nije si mogao priuštiti one najskuplje. Stoga je kupovao kvalitetna djela za sitan novac. Ispostavilo se da su to žene umjetnice, koje u trenutku njegova početka interesa, sedamdesetih, nisu bile uopće ili barem nisu bile ispravno valorizirane. No, toliko se zainteresirao za

Nastavak na sljedećoj stranici →

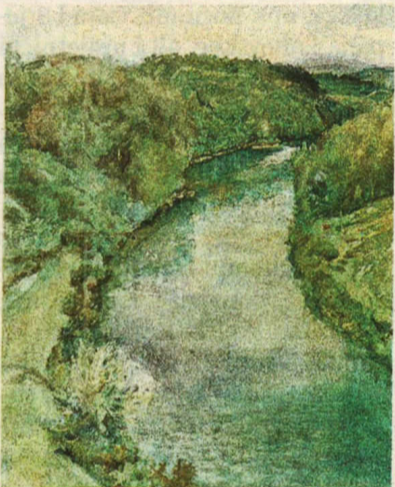
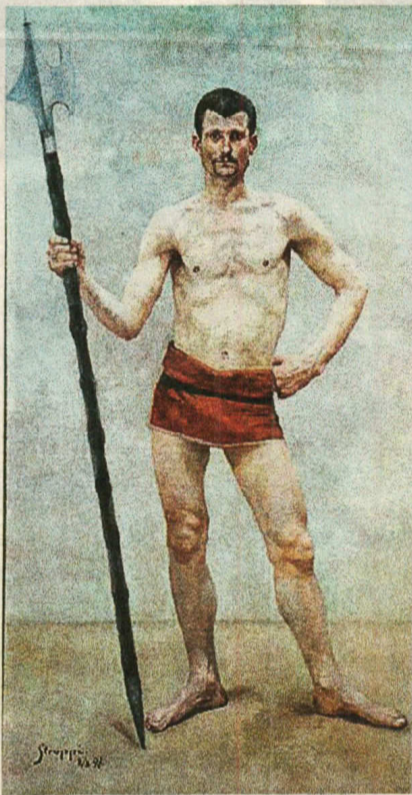

Nasta Rojc: Auto u Škotskoj, 1925. godina, ulje na ljepenci

Anka Krizmanić: Ljubavnici, 1926. godina, pastel na papiru

Jelka Struppi Wolkenberg: Čovjek s helebardom, 1897. godina, ulje na platnu

Slava Raškaj: Kupa kraj Ozlja, oko 1899. godine, akvarel na papiru

Lina Virant-Crnčić, Put života, tempera na papiru

tu temu, da je nakon svih godina znao tvrditi kako bi "prodao dva tri manja Crnčića za jedno konkretno djelo Julije Drašković". Prva je slika koju je kupio, kaže Vesna Vrabec, bila "Krizanteme" Mile Klobučar, djelo koje datira u 1955. godinu.

NEPOZNATI PODACI Ipak, prema njegovoj je zbirci na samom početku vladala svojevrсна skepsa struke. Osobito se govorilo o načinu na koji je došao do umjetnina Anke Krizmanić, više kolokvijalno, rjeđe u medijima, no kako kaže Vesna Vrabec, "to su bile samo priče, nema dokaza, niti smo se ovim aspektom prepričavanja bavili na izložbi". U posljednje je vrijeme zbirka mnogo konkretnije analizirana i valorizirana, primjerice, teoretičarka umjetnosti Leonida Kovač reinterpretirala je radove Naste Rojc i Stjepana Lahovskog, upravo s naglaskom na djela iz Kovačićeve zbirke. Neka djela Naste Rojc na izložbi u Beču također su iz zbirke koju je skupio Josip Kovačić.

I sam je istraživao, i otkrio mno-

ge nepoznate podatke o pojedinim umjetnicama, a od Naste Rojc, primjerice, posjedovao je autobiografiju "Sjene, svjetlo i mrak". Riječ je o vrlo zanimljivom štivu, Nasta Rojc, podsjetimo, bila je udana za Branka Šenou, svojeg kolegu, no prava joj je ljubav bila Miss Onslow, časnica iz Prvog svjetskog rata. Njih dvije obilazile su Jadransku obalu brodom, jednom su im se pridružili, kaže jedna od dnevničkih priča, Oscar Kokoschka i Alma Mahler. Na izložbi su, među ostalim, "Autoportret u bijeloj košulji" i "Moj otac u uredu".

Kako kaže Vesna Vrabec, u posljednje se vrijeme najviše bavio životom Slave Raškaj, umjetnice

U posljednje se vrijeme Kovačić najviše bavio životom Slave Raškaj, umjetnice tragične sudbine, pa je i pobijao neke teze Matka Peića o njoj. Pronašao je i podatak o strastvenoj vezi te umjetnice s lovcem Hanijem.

tragične sudbine, pa je i pobijao neke teze Matka Peića o toj umjetnici. Također je pronašao podatak o strastvenoj vezi te umjetnice s lovcem Hanijem, ali i jedan portret lovca s potpisom Slave Raškaj. Taj će portret, iz zbirke Kovačić-Mihočinec, također biti na izložbi, kao i slikarski stalak kojim se koristila Slava Raškaj. Iz Donacije MGZ-u, od ove će umjetnice biti "Marietta German", "Žuti pijetao i bijela kokoš" te "Kupa kraj Ozlja".

PRIKAZ OTTA DIXA Djelo iz Donacije koje je vrlo uočljivo su "Ljubavnici" Anke Krizmanić, pastel koji prikazuje par u strastvenom zagrljaju. Kako je pastel nastao upravo u doba ljubavne veze te umjetnice s Ottom Dixom, može se pretpostaviti da je to prikaz upravo njihove ljubavi. Otto Dix, jedan od najvažnijih svjetskih umjetnika, ekspresionist poznat po prikazivanju strahota rata, Anku Krizmanić upoznao je u Dresdenu, gdje su zajedno studirali. On je njoj, kasnije, pisao strastvena pisma s ratišta, ona je tumačila kako je Dix "divlji i zbiti German". Čarima te umjetnice, inače, nisu odoljeli niti arhitekt Drago Ibler ni pjesnik A. B. Šimić, koji ju je opisao kao "vragolanku".

Josip Kovačić je primijetio, dalje, da su mnoge od slikarica bile plemkinje, pa je zbirka interpretirana i na taj način, kroz pero Žarke Vujić, koja je i autorica te izložbe. To nije čudno, naime, one su si jedine mogle platiti pouke iz slikanja, a tada su jedino tako mogle učiti. No, nisu smjele izlagati sve do Prvog svjetskog rata po srednjoeuropskim normama visokog društva. Počele su se probijati humanitarnim izložbama, teško krčeci put k javnosti.

Uz Anku Krizmanić, primjerice, na izložbi je zastupljena Vera Nikolić Podrinska, plemkinja i vrlo zanimljiva umjetnica (npr. "Autoportret" i "Glava moje sestre Dagmar"). Plemkinja je bila Jelka Struppi Wolkenberg, a kustosića izložbe Vesna Vrabec posebno ističe njezin rad "Čovjek s helebardom".

Nedavno smo u Galeriji umjetnica u Splitu mogli pogledati izložbu Cate Dujšin Ribar, kojoj se divio i Krleža, iz fundusa galerije, kustosića izložbe primijetila je da su samo 12,6 posto od ukupnog broja umjetnika žene, što je i Kovačić često interpretirao.

Vrlo plodna umjetnica bila je i Lina Virant Crnčić, supruga Menicija Clementa Crnčića. Izražavala se u gotovo svim tehnikama, a slikala je pejzaže, marine, mrtve prirode, portrete, figuralne studije i kompozicije te motive iz dječjih priča. Uz slikarstvo, bavila se dizajnom i ilustracijom knjiga. Izložit će se i njezina studija za simboličnu kompoziciju "Put života".

Josip Kovačić imao je mnoge interese za života, završio je srednju glazbenu i srednju baletnu školu. Uz jugoslavistiku je diplomirao i francuski jezik, a doktorirao je na temu "Poetika balade i romance na osnovu hrvatsko-srpske i mađarske građe". No, najveća su mu strast bila djela navedenih umjetnica. Kako bi što više šira javnost doznala o njemu, izložba pod punim nazivom "Donator i donacija - Hrvatske slikarice rođene u 19. st.", podijeljena je na poglavlja: Uvod u kolekcionarstvo, Što na temelju ovih djela možemo saznati o školovanju i značaju umjetnice, Koje su tehnike koristile, Majstorice primijenjenih umjetnosti, Kolekcionarov odabir... 51